

Verksamhetsberättelse för år 2016

Föreningen har återigen stått värd för flera trevliga sammankomster under året, både musikaliska, pedagogiska och kulturhistoriska. Under 2016 har hembygdsgården använts till både trevliga fikastunder och kulstötning, föreläsningar och skolbesök. Ute i byn har vi samlats runt ett mäktigt Valborgsbål, firat Gökotta vid Källemossens damm igen och berättat historier för varandra vid linbastan i Kålaberga. Bilderna i årskronikan på de följande sidorna visar att tillsammans bedriver vi en levande mötesplats.

Föreningen har representerats vid kretsmöten och Skånes Hembygdsförbunds årsstämma. Inventering av samlingar pågår och den gamla vinden har rensats upp.

Gåvor från enskilda i form av föremål, kontanta medel och arbetsinsatser har skänkts. Anslag har erhållits från Kristianstads kommun. För allt detta, och till alla Er som har visat intresse och deltagit i våra aktiviteter, ber vi få framföra Föreningens stora tack.

Medlemsantalet i Föreningen var vid årets slut 189. För att främja smidigare och billigare kommunikationer ombeds medlemmar med e-post att skicka mejladressen till kassören Annika Böök (annika.book@gmail.com).

Styrelsen

Ordförande	Britt-Louise Håkansson	044-74026
Vice ordförande	Kjell Tangfors	044-74167
Sekreterare	Yngve Holmgren	044-74155
Kassör	Annika Böök	044-70932
Ordinarie	Rose-Marie Andersson	044-74031
Ordinarie	Gunvor Tillman	044-74165
Ordinarie	Dustin Anderson	044-74035
Suppleant	Mats Mårtensson	044-74112
Suppleant	Karolina Holmgren	072-1823993

Upplysningar: telefonsvarare på 044-74038 och hemsidan www.hembygd.se/norra-stro/.

Innehållsförteckning 2016

Årskronika 2016		s. 4-11
Kålabergas utmärkta öl	Nils Lennart Persson	s. 12-13
Bilder från förr: Föreningsliv		s. 14-16
Strö sockens gränsmärken 1554	Yngve Holmgren	s. 17-18

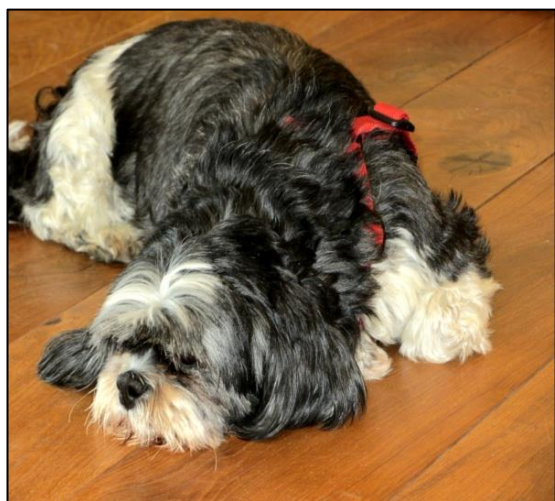
Årskrönika 2016

Årsmötet ägde rum den **19 mars** i hembygdsgården inför en trogen skara medlemmar. **Louise och Ida Truedsson** stod än en gång för underhållning med ett fint urval kända folksånger. Olof Westerdahl plockade fram ett **skolfoto från 1906** och visade det på storskärm så att alla kunde granska och korrigera uppgifterna om eleverna i bilden. Är det någon som du känner?

Den 9 april gästades hembygdsgården av **Mårten Björnsson**, som berättade om sin samling av **handblåsta flaskor**, allt från vardagliga vatten- och mjölkflaskor till små parfym- och bläckflaskor. Han påminde oss om tiden innan glastillverkning industrialiserades och det fanns glasbruk i bl.a. Sibbhult och Glimåkra där en skicklig blåsare kunde tillverka 40-60 flaskor i timman. En speciell mjölkflaska som han visade användes på Strö Gård. Den sorts flaska fick användas bara på gårdar där man hade ett godkänt mejeri fri från tuberkelbakteries smittorisk.

Björnsson har skänkt flera av de handblåsta flaskor som nu syns i vår egna glasutställning. Runt 35 personer (och Björnssons **hund**) kom till föreläsningen och förde det livliga, kulturhistoriska samtalet vidare runt fikabordet.

Valborgsmässoafton bjöd på vackert väder och en mäktig brasa. En stor skara gamla och unga lockades ut för att fira vårens ankomst med sedvanlig sång och Yngves tal, en saftig korv och småprat runt elden.

Eller vem var det nu som höll tal och vem njöt mest av korven?

Gökotta den 5 maj firades än en gång vid Eva och Hans Abrahamssons damm med vidunderliga vyer över Källemosse. Kyrkoherden **Magnus Evertsson**, tillsammans med församlingens konfirmander, ledde gudstjänsten, som följdes av en solig och pratglad fikastund.

Intendenten **Maria Jehander-Andersson** från Regionmuseet kom den **14 maj** till hembygdsgården och berättade initierat och pedagogiskt om **silvertillverkning** i Kristianstad/Vä och kopplingen till **Källemosseskatten**. N Strös brudkrona visades, tjusigt buren av Louise Truedsson klädd i mamma Karolina Holmgrens brudklänning.

Sommarens **Öppet Hus** på hembygdsgården, den **3 juli** och den **31 juli**, blev som vanligt uppskattade träffpunkter för Ströbor från när och fjärran. Att i lugn och ro få titta runt och sen prata och minnas över fika lockade många besökare vid båda tillfällena.

Två gånger **mitt i sommaren** samlades folk vid linbastan i Kålaberga när **Nils Lennart Persson** ledde en **berättarafton**. Med linbastans välvda tak som fond och värmda av kvällsolens glöd tog han upp mindre kända historier om trakten för allmän kommentar, rättning och vidare brodering.

Den **28 augusti** var det **sommarfest** på Hembygdsgården i Norra Strö. Snickeribandet spelade medryckande musik och gamla foton visades såväl på skärmar som på projektorduk. OS-året uppmärksammades genom att framhålla vår egen göingemästare i kula från 1940-talet, **Nils Nilsson**. Ute på skolgården fanns en nybyggd kulstöttningsring med en markering för Nils mästerstöt som besökare kunde försöka matcha. En annan utställning belyste scoutverksamheten i Strö och dess kvinnliga eldsjälur och ledare under 1940-talet (se sidan 15).

Under den långa sommaren stod föreningen också värd för olika **besök**, en kyrkogårdsvandring under Nils Lennart Perssons ledning och en prova-på linberednings dag med Karin Persson vid linbastan.

Den **21 september** kom **Alba Mars** till hembygdsgården och sjöng folksånger av bland andra Evert Taube. En månad senare, den **27 oktober**, visade **Lena Wierup** bilder från Kapstaden i Sydafrika och berättade om sitt besök hos hjälparbetare där. I november använde kyrkan hembygdsgården till en trubadurkväll innan vintervilan infann sig.

Kålabergas utmärkta öl

Av Nils Lennart Persson

Bland de grödor, som förr var mycket viktiga, men som nu är nästan helt borta kan man räkna humlet. Grödan var så viktig att det stod i lagen angett den minsta mängd varje gård måste odla. Ölet som man förr bryggde var på den tiden ett viktigt livsmedel. Jämfört med dagens öl var det mer näringsrikt och hade lägre alkoholhalt. Därför var den dagliga drycken avsedd för nästan hela familjen. Näringsinnehållet berodde på andelen malt i brygden och humlet stod för smaken och hållbarheten. Humlet hade konserverande egenskaper vilket gjorde att ölet höll sig en längre tid.

På en gammal karta från år 1701 över Kålaberga by finns sju stycken humleodlingar utsatta, fyra av dem liggande tillsammans intill gård nr 5 — mitt föräldrahem.

Malt var lätt att åstadkomma på var gård om man odlade korn. Det var en mycket vanlig gröda. Man lade ett lager korn på ett golv och fuktade det. Kornet började genast gro och när groddarna nått en viss längd avbröts groendet genom en hastig torkning. Malten var färdig.

I ett hörn på en åker vid mitt föräldrahem finns det något som på avstånd ser ut som ett stenröse. Platsen har, så länge som jag kan minnas, kallats "**Maltatorran**". Ser man närmare efter upptäcker man grundstenar till ett litet hus, ett hus där man förr i tiden torkade malt. Troligen användes det av hela byn för sin malttorkning, då varje gård inte behövde ett eget hus för detta ändamål. Sådana torkhus var mycket eldfarliga och fick aldrig byggas nära annan bebyggelse. Här var det beläget c:a 200 meter bort.

Humlet består av han- och honplantor. Det är endast honplantan som utvecklar kottar. Det är endast obefruktade kottar som kan användas vid ölbryggning. Därför måste alla hanplantor plockas bort. Det var t.o.m. lag på detta. All förökning skedde vegetativt, d.v.s. utan frön, och alla plantor i en odling blev på det sättet identiskt lika — kloner. En sådan klon kan vara mycket gammal, hundratals år.

En liten åker på c:a ett halvt hektar, liggande intill trädgården vid mitt föräldrahem, har så länge jag kan minnas kallats "**Humlehaven**", och gör så fortfarande. Under min barndom odlades denna åker och runt åkerkanterna växte många humleplantor, klättrande på buskar och ledningsstolpar. Snart ansågs denna lilla åker olönsam att odla, och i stället fick det bli betesmark. På några år försvann alla humleplantor. De var läckra för betesdjuren. Men innan dess hade de hunnit sprida sig in i vår trädgård, till Mors stora förargelse. Hon förde en ständig kamp mot detta "ogräs" som hon kallade det. En kamp som slutade oavgjort. Humleplantor finns än i dag kvar om än i måttligt antal.

Hösten 2001 fanns i en del tidningar ett upprop från Nordiska Museet, där man till sin gård **Julita i Sörmland** — Sveriges officiella lantbruksmuseum — sökte gamla humlekloner, till en där tänkt genbank. Det skulle vara kloner, där man kunde dokumentera dess historia långt tillbaka i tiden. Eftersom jag ansåg mig kunna göra detta grävde jag upp ett par plantor, och skickade dessa tillsammans med deras historia till Julita.

Efter en tid kom det ett tackbrev från **projektledaren Else-Marie Strese**, där hon berättade att plantorna väl överlevt resan och var planterade i genbanken. Hon hälsade oss välkomna att besöka genbanken samt att se övrigt på Julita, bifogande t.o.m. entrébiljetter.

Sommaren därpå gjorde Karin och jag ett besök på Julita och tittade på förutom genbanken också på allt som fanns inom området på detta stora museum.

I junimånad 2016, kunde man via TV och tidningar få reda på att man på **Alnarp i Skåne** var i färd med att anlägga **en nationell genbank för humle**. När den var färdig invigdes den av landsbygdsministern.

Kort därefter kom det ett brev från Else-Marie Strese, där hon berättade att hon varit delaktig i anläggandet av genbanken och att hon från sin genbank på Julita valt ut några av de mest intressanta humleklonerna och planterat dessa också i Alnarp. Däribland finns Kålabergaklonen, som nu också fått ett eget namn: **Kålaberga/SWE 15**.

Den har nu provodlats några år och blivit grundligt testad och analyserad. Helhetsbedömningen efter alla dessa tester är att den ger **ett utmärkt öl med en arom av äpple och honung**.

Detta och mycket mer kan man läsa i en bok som Else-Marie Strese skrivit och som hon skickade med. Där finns även en bild på kartan från 1701 över Kålaberga by som utvisar byns alla humleodlingar. Kartan finns på Lantmäteristyrelsens digitala arkiv — Historiska kartor, Norra strö socken Kålaberga nr 2-8, Geometrisk avmätning 1701.

Det känns bra att man på detta sätt något lite kunnat medverka till att gammal kultur och gamla kulturväxter bevaras åt kommande generationer. Besök gärna genbanken i Alnarp eller Julita och titta då efter **humleklonen Kålaberga/SWE 15**.

De sju humleodlingarna, "Humble Hagn", är prickigt bruna till färgen. Namnet bör härstamma från den danska tiden. Såväl gården nr 5 som "humlehaven" ligger kvar på samma plats som 1701.

Bilder från förr: Föreningsliv

Ungdomsförening i Strö, 1913

Framför Missionshuset, 1898

Symöte hos fru Klara Plantin, Övarp 1926

Greta Anderssons minnen av scoutkåren för flickor i N Strö

Ella Mia Hansson och Anna Norlén startade scoutkåren 1941. En grupp av 15–20 flickor deltog regelbundet i de olika aktiviteterna som ordnades, oftast i Strö skola. Det kunde gälla att sy egna scoutklänningar, slå knopar, ordna patrullflagga och lära sig scoutlagar. Patrullerna hette Ekorren och Myran med Gertrud Kroon som ledare för Ekorren och Elsie Martinsson för Myran.

Minnena blir mest intensiva av de långa utfärderna. Patrullerna cyklade ett år till Bäckaskog. Scoutdistriktet hade samling där i tre dagar. Man bodde i tält och disciplinen var hård, nästan militärisk. Förutom tävlingar av olika slag ingick tre timmars trädgårdsarbete varje dag.

Efter kriget ordnades riksmöte för scouter i Stockholm. Ströscouterna bodde på Frälsningsarméns hotell. Mötesförhandlingarna hölls i Konserthuset. Dessutom hölls flera allmänna föredrag. Sten Bergman berättade om sina resor och Estelle Bernadotte som var ledare för riksmötet talade om andra länders stora behov efter kriget. Morgonbön lyssnade man till i Riddarholmskyrkan.

1947 flyttade Ella Mia Hansson till Jämtland och det blev dödsstöten för scoutkåren i Norra Strö. Hon var inspirationsgivaren. Kvar finns de många fina minnena.

(Intervjun med Greta Andersson, f. 1928, gjordes 24/8 2016.)

Norra Strö Herrfotbollslag 1938

Fram: Lennart Strand, Nils Reinhold Nilsson, Allan Persson, Erik Ringström, Valter Jönsson
Bak: Karl Nilsson, Torsten Albinsson, Sture Persson, Martin Mårtensson (lagledare),
Bertil Olsson, Sven Jönsson, Hans Ringström

Norra Strö Damfotbollslag omkring 1940

Fram: Anna Lindgren, Sonja Nilsson, Gulli Nord, Elsa Tillman
Bak: Inez Sandberg, Iris Albinsson, May Ivarsson, Hillevi Martinsson,
Ester Selin, Greta Håkansson, Tea Jönsson

Strö Sockens Gränsmärken 1554

Av Yngve Holmgren

Häradsindelningen anses gå tillbaka till "heden tid", alltså före 1000-talet, då Skåne kristnades. Med övergången till kristendom följde indelningen i socknar alltefter kyrkobyggandets utbredning. Då om inte förr skedde en gränsdragning mellan de kringspridda bebyggelserna. Det vanliga var, att **kyrkan uppfördes i den största byn**, vilken därefter blev ännu mera betydande och drog till sig ytterligare bebyggelse. Den täta byn var långt fram i tiden en trygg plats på olika sätt, med odlingsmarken samlad och ofta med en stor gård, bebodd av en man i den världsliga maktens, kungens, tjänst, vilket gav ett visst skydd i orostider. Även den allt mäktigare kyrkliga organisationen kunde stå för en fogdegård för bevakning av kyrkans materiella intressen i trakten, jord som skänktes av olika ägare för sakrala tjänster. Så var förhållandet i Strö socken, där fogdegården kom att upprättas i Kålaberga (och blev föregångare till nuvarande Strö Gård, som tillkom efter 1658: se årsskriften 1996).

Det gällde att dra gränser mellan de olika socknarna, och därvid följde man gärna naturens former. Åar, bäckar och andra vatten gräns var givna linjer så länge de passade, men sedan drogs gränser efter andra väl synliga tecken i naturen, i raka linjer mellan kända märkespunkter. **Naturen såg annorlunda ut på 1500-talet.** Mellan byarnas odlingsmarker fanns skog, använd delvis som frigångsbete (med herdetillsyn). Endast större gårdar kunde ligga utanför byarna, och senare tiders "torp" fanns ännu ej. Skogen var ödslig, hemvist för både björn och varg, och kunde vara riskabel även på de slingrande ridstigarna som trampats upp mellan socknarna, ibland föregångare till senare körvägar mellan större orter. Genom Strö fanns en som har kallats "**saltvägen**", med sträckning söderifrån genom Västreskog till Gumlösa och vidare norrut.

De gränsmärken som valdes var noga utvalda i samråd mellan de olika socknarnas ledande män (och företrädare för kyrkan och kungamakten, alltså staten i den betydelse detta ord hade före 1500-talets nationella gränsdragningar). **Både kyrka och stat hade interesse av sockenindelningen ur beskattningssynpunkt.** När den första syneförrättningen för dragning av Strö sockens gränser sattes i skrift är ovisst. Det äldste dokumentet jag funnit i Lantmäteriets arkiv är uprättat först den 4 juni år 1743, men det refererar till avsyningar som ägt rum åren 1554 och 1591/92, alltså under den danska tiden.

Den lantmätare som 1743 skrev, eller lät skriva, av de då föreliggande 1500-tals handlingarna i samband med sin egen förrättning, refererar till "Lunds Landebok" (alltså kyrkans kända "**Landebog**") och ett brev av **Christian IV** som förlagor. Vem som nu skrev av, är det uppenbart att man dels haft visst problem med 1500-tals skriften och dels inte varit helt hemma i dialekten som präglat stavningen av gränsmärkenas namn. En viss försvenskning syns.

Namnen återges på följande sidan. Är det någon av dem som fortfarande är i bruk?

Gränsmärkena i 1554 års förteckning skrivs 1743 så här:

1. Brändemöllestad	10. Höije halle
2. Ulfwe Måse	11. Hwitebergs ryet
3. gamle båhlbro	12. Klöfwehall
4. Lindhallen	13. Sandwadet
5. Trollehallen	14. Krogekärret
6. Tummesten	15. Svarte åre
7. Klefnekille	16. Kors Eken dädan i
8. Stenlijden	17. Markaskälsbäcken för af och i
9. Bökholm	18. Kyllwewadet
	så uti förste hufwudmärke igen